

-مقدمه

این اداره در سال 1377 در مکان فعلی آن واقع در پارک ملی سرخه حصار در مجاورت ساختمان اداره کل حفاظت محیط زیست استان تهران تأسیس گردید. از مناطق چهارگانه تحت مدیریت اداره کل حفاظت محیط زیست استان تهران، دو پارک ملی خجیر و سرخه حصار و منطقه حفاظت شده جاجرود تحت حفاظت اداره پارک های ملی خجیر و سرخه حصار می باشد

در حال حاضر تعداد 3 سرمحیط بانی به نام های باغ شاد، قصر فیروزه و جاجرود و 2 محیط بانی ماملو و توچال به طور شبانه روزی در فواصل مناسب، به منظور گشت و پایش مستقیم مجموعه حفاظت شده جاجرود زیر نظر اداره پارک های ملی خجیر و سرخه حصار فعالیت دارند .

همچنین اداره پارک های ملی خجیر و سرخه حصار دارای یک بخش نمایشگاهی تحت عنوان موزه تاریخ طبیعی سرخه حصار به مساحت 300 مترمربع می باشد که شامل 29 گونه از انواع پستاندار و 29 گونه پرنده به صورت تاکسیدرمی جهت بازدید عموم در معرض نمایش قرار دارد.

در کل منطقه 517 گونه گیاهی شناسایی شده است که متعلق به 70 تیره گیاهی هستند از این تعداد 332 گونه معادل 64% در ردیف گونه های گیاهی علفی چندساله، 126 گونه معادل 24% جزء گونه های یکساله، 6 گونه از آنها معادل 1% جزء گیاهان بوته ای و 29 گونه معادل 6% جزء گیاهان درختچه ای و 24 گونه معادل 5% در ردیف گیاهان درختی می باشد و این حالت بیانگر شرایط مناسب رویشی است که در منطقه شاهد آن هستیم زیرا عناصر دائمی آن که اغلب از نوع خاردار و پشته ای نیز می باشند از نظر حفظ ذخائر ژنتیکی دارای اهمیت خاص می باشند اگرچه که بیانگر تخریب پوشش از نظر کمبود گونه های خوش خوراک و مناسب چرای دام می باشند. از میان گیاهان قابل رویش در منطقه 37 گونه گیاه انحصاری ایران می باشد و دو گونه در معرض خطر انقراض و سه گونه فاقد اطلاعات کافی است

براساس اطلاعات موجود و بررسی های صحرائی انجام شده، از حیات وحش مهره دار در حال حاضر تعداد 38 گونه از رده پستانداران، تعداد 115 گونه از رده پرندگان، تعداد 27 گونه از رده خزندگان، تعداد 2 گونه از رده دوزیستان و تعداد 7 گونه از رده ماهی ها در مجموعه پارک های ملی خجیر و سرخه حصار و منطقه حفاظت شده جاجرود زندگی می کنند

با وجودی که هر کدام از گونه های حیات وحش موجود در منطقه به نوبه خود دارای ارزش های ویژه ای می باشند ولی با وجود این سعی گردید تا با در نظر گرفتن معیارهائی از قبیل ارزش گونه ای، ارزش حفاظتی، ارزش

اکولوژیک، ارزش اقتصادی (اکوتوریسم و شکار)، ارزش غذایی و ارزش طعمه‌ای گونه‌های شاخص منطقه مشخص گردند. در این ارتباط از میان پستانداران گونه‌های زیر به عنوان گونه‌های شاخص انتخاب گردیدند.

Panthera pardus	پلنگ
Hyaena hyaena	کفتار
Lutra lutra	شنگ
Ovis orientalis	قوچ وحشی
Capra aegagrus	پازن
Gazella subgutturosa	آهو

-حدود و موقعیت جغرافیایی شهرستان

مجموعه حفاظت شده جاجرود در عرض جغرافیایی 25 درجه و 30 دقیقه تا 35 درجه و 50 دقیقه شمالی و طول جغرافیایی 51 درجه و 30 دقیقه تا 52 درجه شرقی در شرق تهران قرار دارد. منطقه به صورت حوزه آبخیز نمی‌باشد بلکه محدوده زیست محیطی است که از شمال به جاده سد لتیان و جاده رسنان از شرق به ارتفاعات شهرستان دماوندو پاکدشت، از جنوب به جاده خاوران و ارتفاعات حاشیه آن و مسگر آباد و از غرب به شهر تهران محدود می‌شود.

بلندترین نقطه مجموعه قله آراکوه به ارتفاع 2649 متر و پست ترین آن دشت سنگ تراشان به ارتفاع 1100 متر می‌باشد. محدوده این مناطق در محدوده شهرستان‌های تهران، پردیس، ری، پاکدشت و شمیرانات واقع است.

سیمای محیط زیست طبیعی

-توپوگرافی:

1-کوه‌ها

برجستگی‌های مهم منطقه که در کل مجموعه پراکنده هستند، مناطقی هستند با ارتفاع‌های قابل توجه که به تفکیک مناطق به شرح زیر می‌باشند:

1-1-پارک ملی خجیر

♣ سلسله جبال آسمان کوه، سرو کوه، بارجمالی و ساری قلعه، مهمترین کوه‌های سمت غربی پارک ملی خجیر می‌باشند که بلندترین آنها آسمان کوه می‌باشد

♣ کوه گویداغ:

در قسمت شمال شرق و در حاشیه راست رودخانه جاجرود قرار داشته

2-1- پارک ملی سرخه حصار

♣ کوه سرخه حصار:

در قسمت شمال پارک ملی سرخه حصار قرار داشته و دارای پوشش گیاهی بادام وحشی در دامنه‌های غربی بوده و در قسمت شرقی به دشت تختی بادامی منتهی می‌گردد، که در حال حاضر از خط رأس تحت اختیار وزارت دفاع بوده و محل گذار قوچ و میش پارک ملی سرخه حصار می‌باشد .

♣ سلسله کوه‌های باباعلی، حسین‌قلی، کوه جنگل، سیاه غار، کل‌خانی:

در قسمت غربی پارک ملی سرخه حصار قرار.

1-3- منطقه حفاظت شده جاجرود

کوه‌های منطقه حفاظت شده به صورت پراکنده وجود دارند که شامل قتل:

دهک، خواسه‌بال، جوی‌لک، شش سفید، گالیون، نی‌یک، باجی‌گره، تماشا، قره‌آقاج، شنک، اراکوه، داردار، سولک، چنارک می‌باشند.

بلندترین کوه منطقه اراکوه با ارتفاع بیش از 2600 متر می‌باشد، که مناطقی هستند که عمدتاً زیستگاه قوچ و میش بوده و از نظر پوشش گیاهی به دلیل استفاده مفرط دامداران از کیفیت مطلوبی برخوردار نیستند ولی در ارتفاعات بالا شامل بادام، بنه، انواع گون می‌باشند. همچنین کوه‌های خواسه‌بال، شش سفید، باجی‌گره، داردار، سولک زیستگاه کل و بز می‌باشند .

2- دشت‌ها

دشت‌های مهم منطقه عبارتند از :

♣ تخت بادامی، تخت رستم

♣ کفی قصر فیروزه: در منتهی الیه غرب منطقه واقع شده است و در پارک ملی سرخه حصار و از سه طرف به وسیله ارتفاعات سرخه حصار، سیاه غار، قره‌چشمه و کل‌خانی محصور است و در شرق شهر تهران واقع است و تنها زیستگاه آهوی منطقه است.

♣ تخت شورکوه، دشت سنگ‌تراشان، دشت چهل‌قز، دشت نی‌یک، بز کوه

3- دره‌ها

مهمترین دره‌های منطقه به تفکیک در منطقه عبارتند از:

- 1- پارک ملی سرخه حصار: رزک، انجیرک، محمدخانی، نی دره، دره خونی
- 2- پارک ملی خجیر: زیرک چال، آب دره، حسین خانی، دره قنات، گلن گلمز، دره سیاه سنگ، شکر بیگلو، کاپیلان، باغ اناری، دره گشاده، جارویی، کاروان کشی، سرایی، نعل شکن، دره تاک.
- 2- منطقه حفاظت شده: کریم چشمه، دره گرگی، حاج مهدی، چال میرعلی، شورآغل، سرنجه، سنجه، کشکولک، گاوکشک، تنگه کبود، دراز تنگ، دراز جاده

اقلیم منطقه: منطقه مورد مطالعه دارای اقلیم نیمه صحرائی، کوهستانی و آب و هوای معتدل و نسبتاً خشک است، بیشترین و کمترین بارش متوسط سالانه معادل 731 و 198 میلی متر می باشد.

حداکثر و حداقل درجه حرارت معادل 42 و 30- درجه سانتی گراد در ماه‌های تیر و اسفند می باشد

رودخانه ها و مسیل ها:

-رودخانه ها

1-رودخانه جاجرود

2 -رودخانه دماوند

3 -آب دربندک

چشمه‌ها:

چشمه‌های منطقه مهم‌ترین منابع آبی هستند که مورد استفاده وحوش قرار می گیرند و مأمن و پناهگاه حیات وحش منطقه هستند در این منطقه حدود 150 چشمه موجود می باشد که متاسفانه در سالهای اخیر تعدادی به علت کم آبی خشک شده و آب حیات وحش منطقه توسط آبشخورهای مصنوعی تامین می گردد.

- مناطق تحت مدیریت:

دو پارک ملی خجیر به مساحت 10692 هکتار و سرخه حصار به مساحت 8695 هکتار و منطقه حفاظت شده جاجرود به وسعت 55424 هکتار در مجموع به عنوان مجموعه حفاظت شده جاجرود تحت حفاظت اداره پارک

های ملی خجیر و سرخه حصار می باشد

مشکلات و معضلات محیط زیست طبیعی:

از مشکلات موجود و مهم منطقه می توان به موارد زیر اشاره نمود:

-عدم مالکیت سازمان محیط زیست در اراضی ملی

-واگذاری و تصرف اراضی توسط مراکز نظامی و دولتی

- تصرف عدوانی اراضی ملی توسط اشخاص
- اجرای پروژه های ملی و تخریب اراضی بدون ملاحظات زیست محیطی
- واقع شدن محدوده و حریم شهر پردیس و واگذاری اراضی ملی منطقه حفاظت شده جاجرود
- افزایش واحد های صنعتی و صنفی غیر مجاز و آلاینده در منطقه
- جاده کشی و جزیره ای شدن زیستگاهها و عدم دسترسی حیات وحش به زیستگاههای فصلی

خدمات قابل ارائه

- 1- حفاظت از اراضی و حیات وحش
- 2- پاسخگویی به استعلامات واصله
- 3- صدور مجوزهای زیست محیطی
- 4- ارائه خدمات تحقیقاتی -آموزشی و علمی به دانشجویان و کلیه مراکز
- 5- هماهنگی جهت بازدید از تفرجگاههای منطقه و موزه حیات وحش...